

**platform
makers**

DE CREATIEVE COALITIE

Europalaan 2C - A3.3

3526 KS Utrecht

+31 6 28 76 45 13

www.decreatievecoalitie.nl

www.kunstenbond.nl

www.platformmakers.nl

9 januari 2024

Betreft: formatiebrief vanuit 300.000 werkenden in de culturele en creatieve sector

Geachte informateur, geachte onderhandelaars,

Wat maakt ons land nu typisch Nederland? Dat zijn de verhalen die wij elkaar vertellen en de ervaringen die wij met elkaar delen. Zonder cultuur zouden wij onze geschiedenis vergeten, onze identiteit verliezen en kansen op vooruitgang verkwisten. En zonder cultuur zouden wij onze creativiteit beperken, onze innovatiekracht verspillen en zou ons maatschappelijk welzijn verslechteren. Namens de ruim 300.000 mensen die werken in de culturele en creatieve sector roepen wij u daarom op: zet de culturele makers en uitvoerenden in Nederland weer op één.

Wij schrijven u aan namens De Creatieve Coalitie (de koepelorganisatie voor beroeps- en vakorganisaties), de Kunstbond (de grootste vakbond in onze sector) en Platform Makers (de koepelorganisatie voor beroeps- en vakorganisaties op het gebied van auteurs- en naburige rechten). Samen behartigen wij de belangen van ruim 300.000 mensen die in onze sector werken. Van acteurs, (circus)artiesten, auteurs, dansers, dj's, mediamakers, musici, redacteurs en schrijvers tot agenten, cameramensen, componisten, fotografen, (interieur)architecten, kunstdocenten, marketeer, ontwerpers, producenten, regisseurs en technici. Wij schrijven u aan omdat de mensen die wij vertegenwoordigen een ongekend harde klap hebben gekregen tijdens de coronacrisis en daar nog altijd niet van zijn hersteld. Wij schrijven u aan omdat de markt in onze sector een grote onevenwichtigheid kent en de bestaanszekerheid van de mensen die wij vertegenwoordigen precair is, ondanks de grote economische meerwaarde van onze sector.

Laten wij vooropstellen: onze sector is een regelrechte banenmachine. Werkenden, organisaties en bedrijven in de culturele en creatieve sector dragen voor 3,4% bij aan het bruto binnenlands product. Oftewel voor ruim 26 miljard euro. Bijna één op de twintig banen in Nederland komt voort uit onze sector en een kwart van de sector wordt afgezet in het buitenland.¹ De auteursrechtrelevante sectoren zijn volgens onderzoek zelfs goed voor één op de dertien banen en voor 5,9% van het bruto binnenlands

¹ CBS (2021): <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-culturele-en-creatieve-sector/satellietrekening-cultuur-en-media>

product.² Elke baan in de kunst en cultuur levert 1,37 tot 2,37 extra banen op in andere sectoren.³ En er zijn meer positieve indirecte (economische) effecten van onze sector op de Nederlandse samenleving. Denk bijvoorbeeld ook aan de bijdrage van de culturele en creatieve sector aan het realiseren van bruisende binnensteden, aan ons innovatief vermogen, aan het midden- en kleinbedrijf en aan onze geestelijke en fysieke volksgezondheid en welzijn. Een onderzoek van PwC schetst dat gerichte inzet van culturele interventies in zorg en welzijn een kostenbesparend effect heeft en een positieve invloed heeft op het cognitief functioneren van mensen.⁴

Maar dit is slechts een deel van het verhaal. Wij schrijven u aan omdat de culturele en creatieve sector ook de meest geflexibiliseerde sector van Nederland is. Ongeveer de helft werkt als zzp'er, de vaste baan is grotendeels verdwenen en bestaansonzekerheid is eerder regel dan uitzondering.⁵ Het vergaren van een voldoende inkomen, billijke auteursrechtvergoedingen en een fatsoenlijk contract, zijn voor het merendeel van de werkenden in onze sector een reële uitdaging. Deze precare positie is in de afgelopen jaren verder onder druk komen te staan vanwege de snelle opkomst van artificial intelligence (AI), de marktmacht van grote (buitenlandse) streamingplatforms, media- en techbedrijven en de coronacrisis. Zonder ambitieus overheidsbeleid weten wij één ding zeker: dan verslechtert de arbeidsmarktpositie van de ruim 300.000 mensen die in onze sector werken.

Er is zó veel onbenut potentieel in onze sector. Op verzoek van de Tweede Kamer is recent een rapport uitgebracht: *'In de schijnwerpers: Groeipotentie voor de culturele sector door bijdragen aan maatschappelijke opgaven'*. Dit onderzoek schetst hoe de culturele sector cruciaal is in het bevorderen van de integratie van nieuwkomers, het verbeteren van de veiligheid in wijken, het verminderen van de zorgkosten, het verbeteren van de mentale gezondheid en het aanjagen van innovatie. Het bevorderen van de culturele infrastructuur in menig dorp en stad, van muziekschool, fanfare en (dans)theater tot aan het filmhuis, verdient prioriteit.

Na de coronacrisis heeft het kabinet enkele stappen gezet om het inkomen en verdienvermogen van de werkenden in onze sector te verbeteren. Zo wordt per 2025 eerlijke betaling (Fair Pay) verplicht voor opdrachtgevers, fondsen en instellingen die worden gefinancierd vanuit het Rijk. Het is een stap, maar niet genoeg om definitief de bestaansonzekerheid weg te nemen. Ook is al geruime tijd aanscherping van het auteurscontractenrecht in voorbereiding; een wettelijke bescherming van auteurs en artiesten tegen onredelijke contractvoorwaarden. Maar het wachten is nog altijd op de indiening en behandeling van dit wetsvoorstel.

² SEO (2008): https://www.seo.nl/wp-content/uploads/2020/04/2008-%2060_De_economische_omvang_van_het_auteursrecht_in_Nederland.pdf

³ Dialogic (2023): <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2023/05/11/onderzoek-naar-multipliereffecten-en-pay-off-effecten-in-de-culturele-en-creatieve-sector/onderzoek-naar-multipliereffecten-en-pay-off-effecten-in-de-culturele-en-creatieve-sector.pdf>

⁴ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023), antwoord 10: <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-580adbe93324c195e9da60f0eeda008e2a18f22b/pdf>

⁵ Motivaction (2023): <https://www.motivaction.nl/actualiteiten/nieuwsberichten/pensioenopbouw-voor-de-culturele-en-creatieve-sector-geen-zorg-voor-de-oude-dag>

Wij pleiten voor het formuleren van een basislijn en een investeringsagenda in een regeer- of coalitieakkoord 2024-2028 die de werkenden in de creatieve en culturele sector als uitgangspunt hebben. Ons land heeft de potentie om op nóg meer culturele deelsectoren tot de wereldtop te behoren. Dat begint bij het gezonder maken van de markt, het beter betalen van werkenden, investeren in kansen en toegankelijke cultuur in iedere gemeente.

Wij vragen u om nu tijdens de formatie keuzes te maken die de economie, onze samenleving én de werkenden ten goede komen en vertrouwen bieden in de toekomst. Om de culturele makers, uitvoerenden en kunstprofessionals in Nederland op één te zetten. In deze brief lichten wij aan u toe welke oplossingen daarvoor nodig zijn.

Aanbeveling 1: verbeter de bestaanszekerheid door eerlijke betaling en eerlijke contracten

Een gezonde sector voor werkenden begint bij een eerlijke betaling, oftewel Fair Pay. Het merendeel van onze sector bestaat uit zzp'ers. De huidige situatie van te lage tarieven en te lage lonen moet per direct stoppen. Het zorgt voor een gebrekkige bestaanszekerheid en voor sociaal onveilige werksituaties. Een eerste stap is gezet door het huidige (demissionaire) kabinet. Zij heeft €36 miljoen gereserveerd voor Fair Pay bij Rijksgesubsidieerde culturele instellingen. Dit betreft echter het smaldeel van de culturele en creatieve sector. Het merendeel van de gesubsidieerde sector wordt gefinancierd uit lokale en regionale middelen. Daarom vragen wij u:

- Investeer en oormerk structureel €115 miljoen om Fair Pay ook door gemeenten en provincies mogelijk te maken en dit te oormerken in het gemeentefonds en het provinciefonds;
- Investeer en oormerk structureel €149 miljoen om de brutolonen en tarieven te indexeren. Bij onvolledige indexatie loopt de achterstand van de sector op de rest van de economie immers nog verder op, zo blijkt uit onderzoek van PPMC Economisch Advies.⁶

De Sociaal-Economische Raad constateerde eerder al dat de culturele en creatieve sector over te weinig middelen beschikt voor om- en bijscholing, duurzame inzetbaarheid en collectieve belangenbehartiging.⁷ Opleidings- en ontwikkelingsfondsen zijn onvoldoende gevuld vanwege de verhouding zzp'ers versus werknemers in de sector. Daarom vragen wij u:

- Investeer structureel €20 miljoen voor sectoraal arbeidsmarktbeleid. Om ondernemerschap te stimuleren, opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden te stimuleren én om de collectieve belangenbehartiging van werkenden structureel te borgen;
- Zet hervorming van de arbeidsmarkt door en investeer in zekerheid van werk en inkomen⁸;
- Ga van kortlopende (project)subsidies naar meerjarige subsidies, zodat organisaties in onze sector meerjarenbeleid kunnen voeren;

⁶ Kunsten '92 (2023): <https://www.kunsten92.nl/wp-content/uploads/2023/12/DEF-Eindrapport-Fair-Pay-dichterbij.pdf>

⁷ SER (2017): <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2017/passie-gewaardeerd.pdf>

⁸ SER (2021): <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/advies-sociaal-economisch-beleid-2021-2025>

- Reguleer de scheefgegroeide markt en scherp het auteurscontractenrecht aan, zoals geadviseerd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC).⁹ Het auteurs- en naburig recht vormen een belangrijk beleidsinstrument in het kunst-, cultuur- en mediabeleid en zijn voor veel makers een essentieel onderdeel van het inkomen.

Theatervoorstellingen, concerten, kermisattracties, bioscoopbezoekjes, braderieën, musicals, musea en boeken vallen onder het lage btw-tarief. Verhoging van het lage btw-tarief raakt burgers hard in hun portemonnee. Het zorgt er echter óók voor dat de duizenden zzp'ers in één klap 12% duurder worden zonder dat zijzelf daar iets van terugzien. Immers, veel opdrachtgevers in onze sector hebben geen recht om de btw af te trekken. Daarom vragen wij u:

- Behoud het lage btw-tarief voor de culturele en creatieve sector. Verhoging van het btw-tarief zou funest zijn om Fair Pay te realiseren. Het zet zowel het private als gesubsidieerde deel van onze sector onder enorme druk.

Aanbeveling 2: maak investeringen in Nederlands aanbod een vereiste én verplicht collectief beheer van auteursrechtelijk beschermd online materiaal

Er is sprake van een ongelijk speelveld in de audiovisuele sector, muzieksector en in de uitgeverij. Grote commerciële online-exploitanten als Disney+, Spotify en Storytel investeren niet of nauwelijks in origineel Nederlands cultureel aanbod, terwijl Nederlandse huishoudens meer dan een miljard aan deze diensten uitgeven. Hierdoor vindt er in toenemende mate veramerikanisering plaats van het cultuuraanbod. Nederlandse verhalen en de Nederlandse identiteit verschuiven naar de achtergrond. De nieuwe wet investeringsverplichting schrijft audiovisuele streamingdiensten voor om tenminste 2,5% van de omzet te investeren in audiovisueel cultuuraanbod van eigen bodem. Dat percentage is te mager.

Daarom vragen wij u:

- Verhoog het aandeel audiovisueel cultureel aanbod in de wet investeringsverplichting naar tenminste 6%. Of nog beter; voer een heffing in over de abonnementsinkomsten. Verbreed daarnaast de reikwijdte van deze wet naar andere sectoren zoals Spotify;
- Voer fiscale maatregelen in om investeringen in onze sector te stimuleren. Denk aan het invoeren van een zogenoemde *tax shelter* voor audiovisuele producties naar Belgisch en Iers voorbeeld en denk aan het aantrekkelijk(er) maken van donaties¹⁰;
- Veranker voor het redactiestatuut ook kwaliteitseisen in de wet, zodat de positie van redacteurs beter geborgd worden ten opzichte van grote mediabedrijven en uitgeverijen.

Het is niet uit te leggen dat een caféhouder wél voor het gebruik van muziek moet afdragen aan partijen als Sena, die dit vervolgens uitkeert aan de rechthebbenden, maar dat online andere regels gelden. Hierdoor krijgen makers niet waar zij recht op hebben. Geld blijft hangen bij de Big Tech-bedrijven.

Daarom vragen wij u:

- Maak het voor grote commerciële online-exploitanten verplicht om via collectief beheer af te dragen aan de auteurs- en naburig rechthebbenden;

⁹ WODC (2020): <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2460>

¹⁰ NOS (2023): <https://nos.nl/artikel/2484768-ierse-filmindustrie-zit-in-de-lift-mede-dankzij-belastingvoordelen>

- Neem ook platforms met user-generated-content, zoals YouTube en Facebook, in deze verplichting mee. Onze buurlanden Duitsland en België gingen Nederland hierin voor.

Aanbeveling 3: veranker onze sector stevig in iedere regio en zet ons in voor maatschappelijke opgaven

De verschraving van cultuureducatie zet verder door. Terwijl iedere gemeente per 2025 in een bibliotheekvoorziening moet voorzien, zijn onder andere muziek- en dansscholen in toenemende mate alleen nog bereikbaar voor kapitaalkrachtige gezinnen. Daarnaast is er sprake van een scheve regionale spreiding. Lang niet iedere gemeente heeft nog een muziek- en dansschool. Dat zorgt onder meer voor een dalende voedingsbodem van nieuwe muzikale- en danstalenten. Er is bovendien sprake van een ongelijk speelveld. Dat is onder andere terug te zien in het fiscale beleid. Cultuureducatie voor meerderjarigen, bijvoorbeeld het volgen van danslessen, valt onder het hoge btw-tarief van 21%. Terwijl het volgen van sport voor meerderjarigen onder het 9% btw-tarief valt.

Het verval van de cultuureducatie is exemplarisch voor het lokale cultuurbeleid. Dit beleid is te afhankelijk geworden van de intrinsieke motivatie van beleidsambtenaren, wethouders en gedeputeerden. Terwijl het bevorderen van cultuur is opgenomen in de Grondwet, is het aanbod van cultuurbeleid op lokaal en provinciaal niveau niet vastgelegd in de wet. Met andere woorden: medeoverheden zijn nergens toe verplicht als het om cultuur gaat. Daarom vragen wij u:

- Neem in de wet een zorgplicht op voor gemeenten met betrekking tot het cultuurbeleid – specifiek met betrekking tot cultuureducatie en cultuurparticipatie;
- Stel aan gemeenten eisen om ervoor te zorgen dat een professionele infrastructuur met voldoende aanbod tot stand wordt gebracht. Cultuureducatie moet worden gegeven door professionals met vakinhoudelijke en didactische kennis. Gemeenten moeten aanbieders helpen met het realiseren en onderhouden van voldoende (professionele) faciliteiten;
- Trek het speelveld tussen cultuureducatie en sporteducatie gelijk en breng cultuureducatie voor volwassenen onder in het lage btw-tarief van 9%;
- Investeer structureel €145 miljoen om deze zorgplicht mogelijk te maken. Volgens berekeningen van Cultuurconnectie is dit bedrag noodzakelijk om het lokale cultuurbeleid te verbeteren.¹¹

Daarnaast schrijven wij u aan om werk te maken van onze sector bij het (helpen) oplossen van maatschappelijke opgaven. Of het nu gaat om het bevorderen van de veiligheid, zorg of welzijn; onze sector kan op kostenefficiënte wijze fundamenteel het verschil maken. Wij bevelen u van harte aan om het onderzoek '*In de schijnwerpers: Groeipotentie voor de culturele sector door bijdragen aan maatschappelijke opgaven*' te lezen, waar dit wordt uiteengezet.¹² Daarom vragen wij u:

¹¹ Wij verwijzen hierbij naar de brieven van werkgeverskoepel de Federatie Cultuur, de Federatie Creatieve Industrie en Kunsten '92

¹² Berenschot (2023): <https://www.berenschot.nl/media/h0phaa2k/in-de-schijnwerpers-culturele-bijdragen-aan-maatschappelijke-opgaven-tweede-kamer-berenschot-juni-2023.pdf>

- Introduceer een stimuleringsregeling om cultuur extra te laten bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Deze stimuleringsregeling vraagt om een investering van €95 miljoen.¹³

Aanbeveling 4: betrek onze sector bij de diverse uitdagingen en zet in op integraal beleid

Werkenden in de creatieve en culturele sector hebben te maken met een ongezonde markt én hebben te maken met zéér uiteenlopende uitdagingen, zoals bijvoorbeeld de opkomst van AI. Het is van belang dat onze sector zeggenschap krijgt over wat er met onze creativiteit gebeurt. De opkomst van AI is reeds een bedreiging voor het realiseren van een eerlijke betaling (Fair Pay) voor werkenden. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is niet altijd het aangewezen departement om oplossingen te bieden voor de diverse problemen binnen onze sector. De oplossing ligt dikwijls bij het ministerie van Financiën (fiscale regelingen), Sociale Zaken & Werkgelegenheid (arbeidsmarktbeleid), Economische Zaken (mededinging en economie), Volksgezondheid (inzet van cultuur om de mentale gezondheid te bevorderen), Justitie en Veiligheid (auteursrecht en naburig recht) of bij het ministerie van Binnenlandse Zaken (gemeentefonds en digitalisering). Maak integraalbeleid de prioriteit om onze sector weer gezond te maken. Daarom vragen wij u:

- Stel een interdepartementale taskforce aan die met de sector beleid maakt over onze sector;
- Geef de culturele en creatieve sector zeggenschap over wet- en regelgeving met betrekking tot de uitrol van generatieve artificial intelligence. Voorkom dat de introductie grootschalig wordt ingezet door de (buitenlandse) Big Tech-bedrijven om menselijke creativiteit en vakmanschap (en onze verdien capaciteit, onze toegevoegde waarde en onze cultuur) te vervangen;
- Onderzoek de mogelijkheden voor een AI-heffingssysteem, gecombineerd met collectief rechtenbeheer zodat makers worden gecompenseerd voor verlies aan inkomsten wegens gebruik van hun werken;
- Breng het auteurs- en naburige recht onder bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- Behoud één bewindspersoon voor zowel cultuur als media. Dit komt de integraliteit van het beleid ten goede.

Wij gaan graag met u in gesprek over onze oplossingen om de culturele makers en uitvoerenden in Nederland weer op één te zetten, al dan niet in gezamenlijkheid met andere culturele belangenbehartigers zoals Kunsten '92 en de Federatie Cultuur.

Met vriendelijke groet,

Thomas Drissen, *directeur De Creatieve Coalitie*

Ronald Gijsbertsen, *directeur Kunstenbond*

Erwin Angad-Gaur, *voorzitter Platform Makers*

¹³ Wij verwijzen hierbij naar de brieven van de Federatie Cultuur, de Federatie Creatieve Industrie en Kunsten '92